

Romanitatea românilor în viziunea istoricilor

Romanitatea românilor presupune următoarea abordare: ideea descendenței romane a românilor, a staruinței elementului daco-roman, a unității de neam și de limbă, dar și conștiința românilor despre originea lor romanică.

Etnogeneza românească se referă la procesul de formare a poporului român și a limbii române, proces încheiat în linii mari la sfârșitul secolului al VIII-lea.

Românii s-au format pe un teritoriu vast care se întindea la nordul și la sudul Dunării, înglobând fostele provincii romane Dacia și Moesia. Cuceritorii romani s-au suprapus peste populațiile tracice, înrudite între ele: daco-geții și moesii.

Poporul român este rezultatul unei **duble sinteze**, la fel ca toate popoarele romanice. **Prima sinteză** este cea dintre elementul autohton daco-moesic și coloniștii romani și stă la baza formării poporului român. Prin asimilarea culturii romane autohtone se romanizează deplin. Este vorba despre procesul de **romanizare**. Romanizarea s-a desfășurat în trei etape: prima etapă a avut un caracter preliminar, precedă cucerirea și are loc prin intermediul împrumuturilor din cultura materială romană; a doua etapă este cea propriu-zisă, în timpul ocupației romane, între 106 și 271 și la ea contribuie o serie de factori precum: administrația, armata, veteranii, coloniștii, urbanizarea, religia, cultura, dreptul roman, elementul esențial fiind cel lingvistic, adică limba latină; a treia etapă este cea după retragerea aureliană din 271-274, un factor esențial fiind în acest caz creștinismul.

A doua sinteză se referă la asimilarea migratorilor de către populația daco-romană. În perioada marilor migrații populației daco-romane i se alătură populații germanice (secolul al III-lea) și slave (secolul al VI-lea). În anul 602 slavii trec masiv în Imperiul Roman de Răsărit, unde se stabilesc. Astfel are loc separarea latinității din Peninsula Balcanică de cea nord-dunăreană. La nordul Dunării slavii, mai puțin numeroși, sunt asimilați de populația romanică, pe când la sud de Dunăre se întâmplă invers.

Limba română este o limbă neolatină, la formarea căreia au concurat trei elemente: substratul daco-moesic, stratul latin, adstratul slav.

Originea latină și vechimea românilor este subliniată în istoriografia Evului Mediu. Primii care au tratat această problemă au fost autorii bizantini, care cunoșteau identitatea etnică a românilor. Tratatul militar *Strategikon* îi numește romani, termen folosit și în lucrarea împăratului Constantin VII Porfirogenetul, *Despre administrarea imperiului*: „aceștia se mai numesc și romani pentru că au venit de la Roma și poartă acest nume până în ziua de azi.”

Notarul anonim al regelui Bela al Ungariei afirmă în *Gesta Hungarorum* că la sosirea ungarilor în Pannonia au găsit aici slavi, bulgari și „blachi, adică păstorii romanilor”.

Intrarea spațiului românesc în sfera de interes al Romei și declanșarea luptei antiotomane au determinat creșterea interesului umanilor italieni pentru identitatea românilor. Poggio Bracciolini a afirmat originea romană a poporului român, descendent al unei colonii fondată de Traian.

Umanistul transilvănean Nicolaus Olahus afirmă unitatea de neam, limbă a românilor în lucrarea sa *Hungaria*, la 1536.

Problema romanității românilor a preocupat și cronicarii secolului al XVII-lea, precum Grigore Ureche, Miron Costin sau Dimitrie Cantemir.

Grigore Ureche, în lucrarea „Letopisețul Țării Moldovei” susține latinitatea limbii române și demonstrează romanitatea. **Miron Costin** continuă opera lui Ureche și scrie

„Letopisețul Țării Moldovei”, dar și primul tratat savant despre originea românilor, „De neamul moldovenilor”. Susține ideea că istoria românilor începe cu afirmarea elementului dacic modelat prin cucerire romană, afirmă continuitatea daco-romanilor după retragerea romanilor din Dacia și rezistența în fața migratorilor. Originea romanică este atestată de numele de „rumâni” dat acestei populații, latinitatea limbii române și urmele lăsate în Dacia: „de la Râm ne tragem”.

Dimitrie Cantemir, în „Hronicul româno-moldo-vlahilor” vorbește despre continuitatea și unitatea româno-moldo-vlahilor în spațiul carpato-dunărean, susținând și dăinuirea elementului roman după retragerea aureliană. El susține totodată descendența pură din Traian.

În secolul al XVIII-lea se afirmă lupta de emancipare națională a românilor din Transilvania. Prin argumente legate de romanitate și întâietate românii au cerut recunoașterea națiunii române alături de celelalte națiuni privilegiate și înlăturarea denumirii jignitoare de „tolerat”, recunoașterea limbii române și a religiei ortodoxe. Până în momentul în care românii au folosit aceste argumente pentru a-și justifica cauza, nimeni nu a tăgăduit originea latină sau vechimea poporului român în acest spațiu. Inochentie Micu Klein susține obținerea de drepturi prin apel la romanitate, întâietate și majoritate, în „Supplex Libellus”. Școala Ardeleană, în „Supplex Libellus Valachorum” reia ideile lui Inochentie Micu. Această abordare determină reacția adversă a unor istoriografi, care vor vehicula ideile imigraționiste, precum: românii nu se trag din coloniștii romani, părăsirea completă a Daciei după retragerea aureliană, românii s-au format la sudul Dunării de unde au venit în secolul al XII-lea la nord de Dunăre. Aceste idei au fost combătute de reprezentanții Școlii Ardelene, dar și de istorici străini precum Edward Gibbon sau Michael Lebeck.

În secolul al XIX-lea, **teoria imigraționistă este sistematizată de Robert Roesler**, în „Studii românești. Cercetări asupra istoriei vechi a românilor”, unde face următoarele afirmații eronate: dacii au fost exterminați în timpul celor două războaie, dovadă lipsa cuvintelor dacice din limba română, imposibilitatea romanizării în cei 165 de ani de stăpânire romană, Dacia a fost complet distrusă după retragerea aureliană, românii s-au format ca popor la sud de Dunăre, inexistența izvoarelor istorice anterioare secolului al XIII-lea, care să ateste pe români la nord de Dunăre.

Istoricul român **A.D.Xenopol** i-a răspuns lui Roesler în „Teoria lui Roesler. Studiu asupra stăruinței românilor în Dacia Traiană”, contestă teoria imigraționistă, dezvoltând teoria continuității. Susține următoarele idei: elementul tracic reprezintă baza etnică, peste care s-a suprapus cel roman, daco-romanii s-au retras în munți din calea migratorilor, continuarea procesului de romanizare după retragerea aureliană, dovadă avem creștinismul răspândit în limba latină și menținerea legăturilor cu Imperiul Roman de Răsărit, dovezile arheologice descoperite care atestă continuitatea dacilor și daco-romanilor, toponimia, hidronimia, contribuția elementului slav la formarea poporului român și caracterul fundamental romanic al poporului român.

În sprijinul teoriei continuității au venit și descoperirile din secolului al XX-lea, realizate prin contribuția unor istorici deosebiți, precum: Nicolae Iorga, Vasile Pârvan, C-tin C. Giurescu, C-tin Daicoviciu și alții.

În perioada comunistă istoriografia a preluat ideile staliniste, diminuându-se contribuția factorului roman și exacerbându-se elementul dacic și cel slav. Un reprezentant al acestei istoriografii este Mihai Roller, autor al lucrării „Istoria românilor”.

Romanitatea românilor a fost abordată de către istorici din diferite considerente: pentru a se cunoaște originea poporului român, pentru emanciparea națiunii române sau pentru a combate

unele teorii eronate. O dată cu revenirea la democrație au apărut noi lucrări valoroase, care abordează în mod obiectiv problema romanității românilor. Un exemplu este lucrarea „Romanitatea românilor. Istoria unei idei”, de Adolf Armbruster, o lucrare caracterizată prin obiectivitate. Printre ideile sale de bază menționăm: descendența românilor din coloniștii romani aduși în Dacia Traiană, continuitatea elementului roman după 271, unitatea de neam și de limbă, latinitatea limbii române și faptul că esența romană reiese din tradiții și datini populare.